

KOLGA ALEVIKU JA UURI KÜLA

ARENGUKAVA

2009 - 2013

KOLGA 2009

SISSEJUHATUS / KOKKUVÕTE

Arengukava koostamise eesmärgiks on edendada Kolga aleviku ja selle pikima piirinaabri Uuri küla arengut, fikseerida ühishägemus ja teed selle sooritamiseks.

Kolga alevikus ei ole siiani kahjuks valitud ei alevivanemat ega –kogu, Uuris on see struktuur olemas. Initsiatiiv arengukava koostamiseks tuligi „väiksema venna” poolt. Kuna aga Uuri on eluliselt väga tihedalt Kolgaga seotud, ei ole võimalik ka nende arengut eraldi kujutada. Seepärast otsustati teha arengukava kahe asunduse kohta kokku. Arengukava koostamist vedas Uuri külakogu, lisaks konsulteeriti erinevate aktiivsete inimestega. Suhtlus toimus põhiliselt elektrooniliselt. Sama kanalit kasutati ka laiapõhjaliseks informeerimiseks ja tagasiside ning ettepanekute saamiseks. Arengukava kinnitamiseks kutsutakse kokku üldkoosolek.

1. ASEND

Kolga alevik ja Uuri küla asuvad Ida-Harjumaal Kuusalu vallas. Valla suurim tõmbekeskus on Kuusalu alevik, mis asub Tallinn-Peterburi mnt. ääres, pealinnast 40km. Kolga jääb Kuusalust 15km kirdesse, Uuri aga on hajaasustusega küla, millel on Kolgaga märkimisväärselt pikk ühine piir. Teised nendega piirnevad külad on: Pudisoo, Hara, Kõnnu, Kalme, Kember, Liipeksi, Vahastu, Mustametsa, Kahala, Soorinna (üle järve), Muuksi ja Tsitre (Eesti Maa-ameti haldusasustuse kaart 01.01.2006.a.).

Uuri küla jääb vana Narva mnt. ja Kuusalu-Leesi mnt. vahele. Peterburi mnt.-lt on nii Uuri kui Kolka ca 5km.

2. LOODUSLIKUD TINGIMUSED, AJALUGU, KAITSTAVAD OBJEKTID

Kolgat ümbritseb Lahemaa Rahvuspark, osa Uurist jääb samuti Rahvuspargi territooriumile, välja on jäänud aktiivne põllumajanduslik piirkond, kuid kirdepoolses servas on lausa sihtkaitsevöönd, kus on igasugune majandustegevus keelatud.

Kolgat ja Uurit läbib Kolga jõgi, Pärliojaga kohtudes moodustavad nad Pudisoo jõe, mis suubub Kolga lahte. Uuri külas voolab ka Inga oja. Lääne poolt piirneb Uuri küla Kahala järvega.

Kolgas asub Baltikumi üks suuremaid mõisakomplekse, mis on osaliselt muinsuskaitse all. Uuris on aga kaitstavaks objektiks Uuri vana paekivist koolihoone. Väga vanast asundusest räägivad kivikalmed ja vana hiiekoht.

Uuri asustus, Põhja-Eesti lavamaal, moodustab olulise osa iidsetel aegadel Kahala järve ümbruses paiknenud suuremast asumist. Kindlama ja vanima inimestegevuse juhuleiaks on siinmail nooremast kiviajast pärit kivikirves. Eelnevate asukate kivikalmed, arvatavasti meie ajaarvamise eelsest aastatuhandest, on osaliselt säilinud. Paikse asustuse ajal hariti loopealsetel esimesi põllulappe. Muinasajal kuulus Uuri piirkond Revala maakonda Rebala kihelkonda. Teadaolevalt esimene säilinud kirjalik tõend küla olemasolust on 1241 aasta Taani hindamisraamatus. Kuusalu kirikukihelkonna Uuri külas hariti 14 adramaad põldu. Vilja ja karja kasvatanud talupered maksid andamit, teo- ja raharenti erinevate riikide valitsemise all ligemale 700 aastat.

Priinimed anti Uuri talupoegadele 1834 aastal 1. aprillil. Kihelkonna esimene vallakool asutati külla 1864 aastal. Esialgu oli Uuri tihe sumbküla, kuid 1884 aasta põlengu järgselt ehitati enamus taluhooneid külast välja valmiskrunditud maadele. Küla nimekirja kuulus sel ajal 27 majapidamist, neist neli asus Suurekõrves. 1885 aastal oli suur väljarändamine

Venemaale, Uurist läks seitse perekonda Simititsasse ja neid jagus ka Kaukaasiasse. 1905 aastal hakati külameestele talusid päriseks müüma. Esimese Eesti Vabariigi ajal liideti asumile veel 12 taluperet, neist Sae veskitalus pidas peremees Joosep Adler 1870 aastatel siinkandis esimest poodi. Külas arenes edasi seltsielu, mehed lõid kaasa põllumeeste-, rahvahariduse- ja tuletõrjeseltsi tegemistes, naised toimetasid agaralt rahvahariduse- ning maanaisteseltsis. Telliti ajalehti ja ajakirju. Uuri kooliõpetajad olid sel ajal tõeline maa sool. Aastal 1938 loendati 43 talu.

Riigikorra muutus tõi kaasa uued jahedad tuuled, igasse külla asutati kolhoos. Kolga ja Uuri küla kuulusid aastate jooksul Uuri, Ühenduse, Malenkovi nimelisse ja Kolga kolhoosi, Kahala sovhoosi, S.M. Kirovi nimelisse kolhoosi ja osaühingusse Esmar. Inimesed võtsid osa isetegevusest ja tegid tööd põldudel ning farmis. Eesti Vabaõhumuuseumis esindavad Põhja-Eestit Uuri külast Pulga talus aastal 1860 üles raiutud rehielamu ja Mardi talus aastal 1884 ehitatud paekivist seintega laut.

Hetkel on Uuri külas 53 suitsu, kaks ridaelamut ja ehitamisel 5 uut talukohta.

Tsaari valitsusaja lõpul paiknes Kolga mõisa lähistel 2 metsavahi kohta, 2 teomeeste maja ja heinamaa vahi eluase. 1027.a. mõõdeti mõisa ümbruses 27 asunduskrunti. Praegune Kolga alevik moodustub mõisast, uusasumist ja ümbritsevatest talukohtadest. Kolga uusasum ehitati välja suures osas viimase kolhoosi valitsemise ajal. Sinna kuuluvad nii kortermajad, ridamajad kui ka ühepereelamud, lisaks koolimaja ja lasteaed. Kolga ajalugu on ennekõike tema mõisa ajalugu.

Kolga mõis asub Kuusalu valla idaosas, 47 km kaugusel Tallinnast. Kolga oli sajandite jooksul kujunenud üheks Põhja-Eesti suuremaks mõisakompleksiks. Selle mõisa kirjutatud ajaluga algab 13. sajandist, kui taanlased vallutasid Põhja-Eesti ning need alad läänistati kuningas Valdemar II pojale hertsog Kanutile (Knut). Tema omakorda müüs need alad Ojamaa (Gotlandi) saarel asuvale Roma (Gudwall) tsistertslaste kloostrile. Mungad ehisasid endale Kolga konvendihoone ja teisigi majapidamishooneid. Kloostriperiood kestis Kolgas 1519. aastani. Sellest ajast kuni Liivi sõja alguseni 1558. a vahetas mõis korduvalt omanikke.

1581.a kinkis Rootsi kuningas Johan III Kolga alad oma prantslasest väepealikule Pontus De la Gardiele tema sõjaliste teenete eest. Algab De la Gardiede periood Kolgas. Pontius De la Gardie uppus Narva jõkke 1585. a ja ta on maetud Tallinna Toomkirikus. Kolga mõis läks pärandusena tema pojale Jacob De la Gardiele.

1585. aastast pärineb mõisainventari loetelu, millest selgub, et munkadeaegne hoonestus oli veel alles. Nimetatud on tornisarnane elamu, õlleköök, viljaveski.

1602. a Kolga jõudnud Poola sõjavägi hävitas need ehitised suuremas osas. 1615. a sõitis Hollandi saatkond Kolga kaudu Moskvasse vahendajana Rootsi-Vene rahuläbirääkimistele. Saatkond peatus Kolgas ja selle liikme Antonius Goeterise joonis on vanim piltteave Kolga kohta. Joonisel on näha konvendihoone varemed ja üks väike kõrvalhoone. Aastatel 1626-1642 ehitas Jacob De la Gardie ajal uus kahekorruseline kivist mõisahoone. Jacobi tütar Christina abiellus Rootsi kindral-admirali ja feldmarssali Gustav Otto Stenbockiga 1658. a. Sellest ajast algab Kolgas Stenbockide periood. 18. sajandi lõpul kujunes välja ka mõisa hoonestus sellisena nagu seda praegu näha võime. Ümberehituste tulemusena sai Kolgast üks esinduslikumaid ja ilusamaid mõisakomplekse Eestis.

Kolga natsionaliseeriti nõukogude võimu poolt 1940. a. Pärast seda algas hoonete lagunemine, sest puudus õige peremees. 1980-ndail aastail alustas seal restaureerimistöid tolleaegne S.M. Kiiovi nim. Kalurikolhoos. Jõuti korda teha endine valitsejamaja ja tallid-tõllakuurid. Neist ühes on praegu postkontor ning teises Kolga Külalistemaja.

Vaatamata sellele, et suur osa hooneid on varemetes, jätab Kolga mõis praegugi suursuguse mulje.

Kaasajal on kogu mõisakompleks tagastatud von Stenbockide suguvõsale.

Ajaloolisest seisukohast lähtudes võib isegi öelda, et Kolga mõis oli Uuri küla kõige suurem talu, mille ümber tekkis hiljem Kolga küla, millest sai kogu piirkonna keskus. Niisiis on nende kahe asumi arengu kooskõlastamine vägagi loomulik.

3. MAJANDUSLIKE OLUDE KIRJELDUS

Kõige suurema tõmbekeskuse –Kolga mõisa- omanik on Stenbocki Perekonna Fond, kes ise ettevõtlusega ei tegele vaid rendib ruume välja.

Kohalik kõige suurem töödaja on Kuusalu Vallavalitsus oma allasutustega - Kolga Keskkool, lasteaed, muuseum, raamatukogu. Suurim põllumajandusettevõte on aga Uuri Suurtalu, kus põhitegevuseks piimatootmine. Inimestele annavad veel tööd Kolga Töökoda, Kodutare, mis tegeleb palkmajade ehitamisega, kaks erakauplust, bensiniijaam ja postkontor, lisaks üksikettevõtjad, kes tegelevad erinevate valdkondadega. Uuri külas on kaks eriilmelist, kuid elujõulist lambakasvatustalu – lisaka ja Sae ning üks traditsiooniline segatalu – Miku.

Turismiga tegelevad Uuris Raudsilla Puhkekeskus ja Kolgas OÜ Altseedia, kes rendib mõisa ruume. Omanäolise loodusturismiga tegelevad ka mõlemad lambakasvatustalud.

Kõik ettevõtjad meie piirkonnas on kohalikud inimesed.

Vaatamata päris suurele hulgale võimalustele töötada kodu juures, ei jätku siiski töökohti kõigile. Kuna Tallinn on suhteliselt lähedal, käib palju inimesi tööl pealinnas.

4. INFRASTRUKTUUR, SH. TEHNILINE JA SOTSIAALNE

Uuri ja Kolga jäävad Peterburi mnt.-lt põhja suunas 5km kaugusele, vahele jääb veel hiljuti musta katte saanud vana Narva mnt. Kolka siseneb kolm maanteed – vanalt Narva mnt.-lt, Loksale mnt.-lt ja Leesi mnt.-lt. Kõik need teed on asfaltkattega ja heas korras. Uuri jõuab Kolgast kahte teed mööda, lisaks veel Pudisoolt, Muuksist, Kahalast ja Mustametsast. See on tingitud asjaolust, et küla on väga laialivalguva territooriumiga. Kolm viimatinimetatud juurdepääsuteed on kruusakattega. Kuna sõidetavus on seal suhteliselt suur, siis on korrashoid raske ja kulukas ning enamuse ajast on nende teede olukord väga vilets.

Uuri külast ei sõida läbi ühtegi ühiskondlikku transporti, v.a. vallapoolsed õpilasliinid. Kolgast on võimalik saada Tallinna ja Loksale (Viinistule) nii busside kui marsruutidega. Kuna ka see ühendus on halb, kasutab enamuse inimesi meie piirkonnas isiklikku transporti.

Veeettevõtja meie piirkonnas on Kuusalu Soojus, kes haldab kõiki üldkasutatavaid vee- ja kanalistasioonitrasse, samuti Kolga korrusmajade keskkütet. Enamus trasse on amortiseerunud ja vajavad tõsiselt rekonstrueerimist.

Prügimajandusega tegeleb siin Radix Hoolduse AS, kes on paigaldanud ka suured konteinerid prügi sorteerimise jaoks, jäätmejaam asub Kiius.

- Uuri küla asustus on väga laialipillutatud
- Kolga põliselanike ja kortermajade elanike erimeelsused
- Kolga aleviku vanema ja –kogu puudumine
- Kolga amortiseerunud veevõrk ja kanalisatsioon
- Kolgas kallis ja mittesäästlik tsentraalne küte
- Alevikeskuse puudumine
- Peale vana rahvamaja lammutamist ei ole enam kultuurikeskust
- Kolga mõisa halb olukord
- Elanike väga väike initsiatiiv ja huvipuudus ühistegevuse suhtes
- Noored on vähe initsiatiivikad
- Uuri küla katkised ja tolmavad külasisesed teed

8. VÕIMALUSED

- Positiivne migratsioon
- Uute töökohtade loomine
- Kaugtöökeskuse loomine
- Kuusalu valla turismiinfopunkti loomine Kolka
- Vee- kanalisatsiooni- ja küttesüsteemide rekonstrueerimine ja säästlikumaks muutmine
- Uuri ridamajade piirkonna vee- ja kanalisatsioonisüsteemi uuendamine
- Kolga Keskkooli säilitamine ja arendamine
- Kolga mõisa potentsiaali rakendamine
- Loodusturismi arendamine
- Ajaloo jäädvustamine
- Ühise ruumi loomine infotahvlite ja talusiltide näol
- Kolga alevi juhtimisstruktuuri valimine ja rakendumine
- Ühistegevuse ja ürituste korraldamine

9. OHUD

- Vahendite ja võimaluste puudumisel mõis laguneb edasi
- Alevi keskus linnastub – inimesed ei tunne enam üksteist
- Keskkoolist tehakse õpilaste puudusel põhikool
- Noorte tegevusetus tekitab ohu turvalisusele

10. ARENGU EESMÄRGID

- Kolgas-Uuris on hea, rahulik ja turvaline elada
- Külaelu on arendatud ja arenev
- Elanikud huvituvad oma kodukoha minevikust, olevikust ja tulevikust
- Järjest rohkem tekib inimestel võimalus töötada kodu lähedal
- Igasugune koostegemine on muutunud ja muutub järjest populaarsemaks
- Uuri külavaheteed on tolmuva kattega
- Tsentraalsed vee-, kanalisatsiooni- ja küttesüsteemid on korras ja ökonoomsed

- Inimesed peavad loodussäästlikku eluviisi loomulikuks
- Kolga mõisakompleks taastub ja areneb ning leiab järjest rohkem rakendamist
- Ettevõtlus toimib ja areneb
- Kuusalu valla turismiinfopunkt töötab Kolga mõisas

11. EELISARENDAVATE VALDKONDADE LOETELU TÄHTSUSE JÄRJEKORRAS

11.1. Ettevõtlus ja töajõud ning avalikud teenused ja teenindus

- Piirkonna ettevõtted on elujõulised ja enamustel kohalikel inimestel on võimalik töötada soovi korral kodukohas
- Kolgas tegutseb kaugtöökeskus (e-punkt, kus inimesed saavad oma igapäevast tööd teha)
- Kolga mõisas töötab valla turismiinfopunkt, mis toob enamuse selle piirkonna turistidest Kolgat külastama
- Kolga mõisas on karavaniparkla
- Kolga mõisast on saanud Kolga keskus ka kohalikele elanikele, seal on rajatiseid koos kõige vajalikuga suviste ürituste tarbeks
- Kolga Keskool on elujõuline
- Loodusturism toimib ja areneb
- Kahala Järve Külade Seltsi keskus Oldojal on välja ehitatud ja on elujõuline

11.2. Ühistegevus, seltsielu, kultuur, sport, vaba aeg

- Kolga alevikul on toimiv juhtstruktuur Kolgas on jälle rahvamaja
- Kolgas on jälle rahvamaja
- Koduüriajate ja muuseumi kogutud materjalid on kirjastatud ja talletatud
- Toimivad erinevad kokkutulekud ja ühisüritused (näit. Uuri küla kokkutulek)
- Jätkub ja uueneb ning suureneb Kolga Karapi traditsioon
- On taastatud jaanipäeva ja loodud uute ürituste traditsioon
- Kolga mõisas toimuvad kontserdid ja teatrietendused
- Kolga muuseum on arenev ja huvipakkuv
- Inimesed on initsiatiivikad, omaalgatuslikke tegevusi korraldavad loodud MTÜ-d, seltsid, seltsingud
- Sporditegemise võimalused on avardunud ja neid kasutatakse aktiivselt
- Oluliselt on kasvanud ühistegemise ja kokkuhoidmise tahe

11.3. Elu- ja looduskeskkond

- Uuri küla ja Kolga hajaasustuse piirkonnas on ühtsed viidad ja infotahvlid
- Uuri külasised teed on kõik musta katte all
- Üldkasutatavad vee- ja kanalisatsioonitrassid on rekonstrueeritud
- Kolga mõisa ümbrus on heakorrastatud, varisemisohtlikud müürid on konserveeritud ja kaunilt eksponeeritud
- Taastatud on mõisapark, korrastatud tiigid, puhkealaks on rajatud jõekallas
- Kogu piirkonna maaomanikud suhtuvad heakorra teemasse teadlikult ja vastutustundlikult
- Loodussäästlik eluviis on meie piirkonnas normiks

Arengukava on vastu võetud üldkoosolekul 10.03.2009.a.